

**UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA BASKETBOL SPORT TO'GARAGIGA
TANLASHDA XALQ HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISH
SAMARADORLIGI**

Avazbadalov Shavkatbek Muratovich

ADU, jismoniy madaniyat fakulteti o'qituvchisi.

Annotatsiya: Maqolada umumta'lim maktablarida basketbol sport to'garagiga tanlashda xalq harakatli o'yinlardan foydalanish samaradorligi to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: O'quvchilar, basketbol, xalq harakatli o'yinlar, xalq pedagogikasi, mashg'ulotlar, jismoniy tarbiya.

O'zbekistonda sog'lom avlodni kamol toptirish, ta'lim-tarbiya berishning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, jamiyatning rivojlanishida muhim ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy vazifalardan biri bo'lib xizmat qilmoqda. O'zbekistonning buyuk kelajagini ta'minlash maqsadida aholini tinchligi, yurt boyligi, ayniqsa iqtisodiyot, ijtimoiy madaniyat, ta'lim-tarbiya jarayonlarida tub islohotlar o'tkazilmoqda. Ularning samarasi "Ta'lim to'g'risida", "Kadrlar tayyorlash Milliy Dasturi", "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonun va Qarorlarida o'z ifodasini topgan.

Bolalarni dastlabki tanlovga tayyorlash maktab sharoitida jismoniy tarbiya o'qituvchisi tomonidan amalga oshiriladi. O'quvchilar ma'lum dastur asosida baholovchi mashqlar, harakatli hamda xalq o'yinlari yordamida saralanib beriladi. Mazkur saralovchi vositalar aynan basketbol o'yinining mohiyatiga, ya'ni o'yin malakalariga nihoyatda yaqin bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Bunday vositalar tavsiya qilingan adabiyotlarda keng yoritilgan. Dastlabki tanlovga tayyorlash jarayonida o'quvchilar muntazam tibbiy ko'rikdan o'tib turishlari shart. Bu tadbir qanchalik sifatli va samarali amalga oshirilsa, shunchalik sport maktablarida uyushtiriladigan tanlovni sifat darajasi yuqori bo'ladi.

Hozirgi zamon pedagogika fanining asosiy vazifalaridan biri xalq xazinalarini insonparvar pedagogik tarbiya tizimida qo'llash va ulardan mohirona foydalanish. Bu bebaho, xalqchil, ma'naviy boyliklarini o'qituvchilarning har kungi ta'lim tarbiyaviy ishlariga aylantirishdan iborat. SHunga ko'ra o'sib borayotgan avlodning xalq pedagogikasi tajribalari yoshlarning xarakteri va ongini boshqaruvchi vosita, asosiy kuch deb hisoblanadi. SHundan kelib chiqib, tadqiqotning maqsadini xalq harakatli o'yinlaridan foydalanish orqali 9-10 yoshli o'quvchilarning jismoniy sifatlarini oshirish yo'llarini aniqlash, rivojlantirish, xalq harakatli o'yinlarini rolini oshirishning samarador shaklini topish, xalq o'yinlarining tarbiyaviy imkoniyatlarini nazariy jihatdan asoslash, aniqlash tashkil etadi.

Tadqiqot 9 oy davomida ikki guruh ishtirokida amalga oshirildi. Bular nazorat va tadqiqot guruhlari. Tajriba ishlarida Andijon shahridagi 50- o'rta talim maktabning 5-sinf o'quvchilari ishtirok etdilar.

Tajribadan oldin o'quvchilarning jismoniy rivojlanishi, jismoniy tayyorgarligi ko'rsatkichlari kabi sifatlar hisobga olindi.

Tanlab olingan xalq harakatli o'yinlari tadqiqot guruhi shug'ullanuvchilari mashg'ulotiga doimiy ravishda kiritiladi. Nazorat guruhida esa umumiy qabul qilingan dastur bo'yicha mashg'ulotlar o'tkaziladi.

O'tkazilgan tajribalarning ilk natijalarida, ya'ni jismoniy rivojlanish va jismoniy tayyorgarlik ko'rsatkichlari tadqiqot va nazorat guruhlarining o'rtasida hech qanday farq sezilmadi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'quv yili oxirida tadqiqot guruhidagi shug'ullanuvchilarning jismoniy rivojlanishi va jismoniy tayyorgarligi ko'rsatkichlari nazorat guruh shug'ullanuvchilariga qaraganda ancha ustun.

Ilmiy adabiyotni tahlili shundan dalolat beradiki, basketbol mashg'ulotlarini tashkil qilish va o'tkazish chog'ida xalq harakatli o'yinlari etarli darajada qo'llanilmaydi. Respublikamizda esa bu esa hanuzgacha muammo bo'lib turmoqda.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, xalq harakatli o'yinlari hamma fazilatlar, qobiliyatlar, sifatlarni tarbiyalash bilan bir qatorda aqliy va harakat ko'nikma hamda malakalarining shakllanishida asosiy o'rinlarni egallaydi.

Xalq harakatli o'yinlari basketbol to'garagida shug'ullanuvchi 9-10 yoshli bolalarga mo'ljallangan dasturidagi mashqlar bilan qo'shib olib borilganda jismoniy sifatlar rivojlanishi aniqlandi.

Basketbol mashg'ulotlariga xalq harakatli o'yinlarining kiritilishi o'quvchilarni jonlantiradi, ular o'yinlarni katta qiziqish va ehtiros bilan qabul qildilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rasulev O.T Sokolova, K Ismatullaev X.A. Basketbol o'quv qo'llanma T. 1990 y.
2. Qasimov A.Sh., Rasulev O-T, Ismatullaev XA. Basketbol. O'quv qo'llanma. Toshkent, 1986-y.